

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Міжнародна економічна інтеграція»

Ступінь освіти	Бакалавр
Освітня програма	«Менеджмент»
Термін викладання	8 чверть
Заняття:	8 годин на тиждень
Лекції	4 години на тиждень
Практичні	4 години на тиждень
Мова викладання	українська

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»:

<https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=4859>

Консультації: за окремим розкладом, погодженим зі здобувачами вищої освіти

Онлайн-консультації: Microsoft Teams – група_«Міжнародна економічна інтеграція»_Папіж Ю.С.

Інформація про викладачів:

Папіж Юлія Сергіївна (лекції та практичні),
доцент, кандидат економічних наук

Персональна сторінка:
<https://mvs.nmu.org.ua/ua/teachers/Papizh/>

E-mail:
papizh.yu.s.@nmu.one

1. Анотація до курсу

Вивчення дисципліни «Міжнародна економічна інтеграція» дозволить менеджерам вивчити сутність й тенденцій інтеграції економіки, форм, методів, суб'єктів і напрямків міжнародної економічної інтеграції, принципів і середовища її розвитку, практики здійснення й механізмів регулювання; набути вмінь аналізувати й оцінювати інтеграційні процеси у контексті національних інтересів України.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладення навчальної дисципліни «Міжнародна економічна інтеграція» є формування базисної системи знань із міжнародної економічної інтеграції, основних теоретичних концепцій, напрямків, форм, методів, економічних угруповань світу, перспектив економічної інтеграції України.

3. Завдання курсу:

- формування понятійного апарату на основі теоретичного вивчення дисципліни;
- розвиток навичок дослідження теорії міжнародної економічної інтеграції, чинників формування та особливостей впливу на інтеграційні процеси окремих елементів міжнародного економічного середовища, особливостей соціально-економічних моделей країн світу та їх впливу на розвиток міжнародної економічної інтеграції, об'єктивних законів та принципів розвитку міжнародних економічної інтеграції, теоретичних концепцій міжнародної економічної інтеграції, форм міжнародної економічної інтеграції, основного інструментарію регулювання міжнародних економічних відносин та умов його застосування, змісту й сутності процесів інтеграції, місця та перспектив інтеграції України у світове господарство
- формування у студентів здатності аналізувати та оцінювати природно-економічний потенціал (ПРП), економічне, політично-правове, соціально-культурне середовище та інфраструктуру країн, що інтегруються, визначати стан та тенденції розвитку інтеграційних процесів, прогнозувати наслідки застосування окремих форм міжнародних економічних взаємовідносин та визначати їх ефективність, критично оцінювати пропозиції щодо організації макро- та мікроекономічної взаємодії суб'єктів міжнародної економіки, застосування засобів державного регулювання міжнародних економічних відносин.

4. Результати навчання:

- 1) вміти описувати зміст функціональних сфер діяльності організації;
- 2) виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень;
- 3) застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації;
- 4) демонструвати навички взаємодії, лідерства, командної роботи;
- 5) демонструвати навички аналізу ситуації та здійснення комунікації у різних сферах діяльності організації;
- 6) планувати та здійснювати національні та /або міжнародні комерційні операції, у тому числі й логістичні, забезпечуючи ефективне управління ланцюгами постачань.

5. Структура курсу

Тематика занять	Вид занять	Ресурси
ТЕМА 1 ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	Лекція	Силабус Презентація
1.1 Передумови міжнародної економічної інтеграції		https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=4859

1.2 Об'єктивні засади та сутність міжнародної економічної інтеграції		
1.3 Суб'єкти, напрями та форми міжнародних інтеграційних процесів		
1.4 Основні міжнародні інтеграційні центри		
ТЕМА 1 ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ІНТЕГРАЦІЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	Практичні заняття	Кейси «Міжнародна економічна інтеграція»
ТЕМА 2 ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІ НАПРЯМИ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	Лекція	Силабус Презентація https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=4859
2.1 Історичні витоки формування міжнародних інтеграційних процесів		
2.2 Економічні наслідки міжнародної економічної інтеграції		
2.3 Інтеграція та глобалізація		
ТЕМА 2 ІСТОРИЧНЕ ПІДГРУНТЯ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	Практичні заняття	Кейси «Міжнародна економічна інтеграція»
ТЕМА 3 ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ЧИННИК МІЖНАРОДНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	Лекція	Силабус Презентація https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=4859
3.1 Вплив географічних, природно-кліматичних і ресурсних факторів на міжнародну економічну інтеграцію		
3.2 Соціальні властивості середовища господарювання як чинник інтеграції		
ТЕМА 3 ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПЕРЕДУМОВИ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	Практичні заняття	Кейси «Міжнародна економічна інтеграція»
ТЕМА 4 СОЦІОКУЛЬТУРНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	Лекція	Силабус Презентація https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=4859
4.1 Національна культура та соціальні орієнтири ціннісної системи при здійсненні міжнародної економічної інтеграції		
4.2 Міжнародна кроскультурна взаємодія		
4.3 Вплив інституціональних чинників на розвиток міжнародної економічної інтеграції		
ТЕМА 4 ФОРМИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	Практичні заняття	Кейси «Міжнародна економічна інтеграція»
ТЕМА 5 ОСНОВНІ ФОРМИ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	Лекція	Силабус Презентація https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=4859
5.1 Зона преференційної торгівлі		
5.2 Зона (асоціація) вільної торгівлі		
5.3 Митний союз		
5.4 Спільний ринок,		
5.5 Економічний та політичний союзи		
ТЕМА 5 ЕФЕКТИ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	Практичні заняття	Кейси «Міжнародна економічна інтеграція»

ТЕМА 6 СВІТОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ТОРГІВЛІ ЯК ГЛОБАЛЬНИЙ РЕГУЛЯТОР МІЖНАРОДНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	Лекція	Силабус Презентація https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=4859
6.1 Основні принципи, функції, структура і механізм набуття членства у СОТ		
6.2 . Переваги членства у СОТ		
6.3 Оцінка впливу умов вступу України до СОТ на її зовнішню торгівлю з регіональними об'єднаннями		
ТЕМА 6 АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНИХ НАСЛІДКІВ РІЗНИХ ФОРМ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	Практичні заняття	Кейси «Міжнародна економічна інтеграція»
ТЕМА 7 ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ ТА ЙОГО РОЛЬ В ПРОЦЕСІ СУЧАСНОЇ МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	Лекція	Силабус Презентація https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=4859
7.1 Історичне підґрунтя створення та основні концептуальні засади функціонування ЄС		
7.2 Програми зовнішньої допомоги ЄС		
7.3 Програма ТАСІС		
ТЕМА 7 ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІР МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	Практичні заняття	Кейси «Міжнародна економічна інтеграція»
ТЕМА 8 ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	Лекція	Силабус Презентація https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=4859
8.1 Передумови інтеграції України до Європейського Союзу		
8.2 Розвиток торговельно-економічних зв'язків з країнами Європи		
8.3 Створення зони вільної торгівлі з ЄС		
8.4 Перспективи європейської інтеграції України		
ТЕМА 8 УКРАЇНА В ПРОЦЕСАХ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	Практичні заняття	Кейси «Міжнародна економічна інтеграція»
Підведення підсумків роботи за семестр, оголошення оцінок		Тести і відкриті запитання
Виконання контрольної роботи для закріплення теоретичних знань та практичних навичок щодо управління організацією неприбуткової сфери	Самостій- на робота	Презентація

6. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

На лекційних заняттях обов'язково мати з собою гаджети зі стільниковим інтернетом.

Активованій аккаунт університетської пошти (student.i.p@nmu.one) на Microsoft Office365.

Перевірений доступ з ПК чи мобільного гаджету до платформ Teams та Moodle Microsoft Office 365.

Інстальований на ПК та мобільних гаджетах пакет програм Microsoft Office (Word, Excel, Power Point).

7. Система оцінювання та вимоги

7.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	відмінно
75-89	добре
60-74	задовільно
0-59	незадовільно

7.2. Здобувач вищої освіти може отримати підсумкову оцінку з дисципліни на підставі поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів з поточного тестування та самостійної роботи складатиме не менше 60 балів.

Поточна успішність складається з успішності за результатами участі у обговоренні лекційного матеріалу (всього 30 балів) та оцінок за роботу на практичних заняттях (60 балів), а також підготованої контрольної роботи у вигляді презентації (10 балів). Максимально за поточною успішністю здобувач може отримати 100 балів.

На кожній лекції буде поставлене питання з теми, яка розглядається. Студенти у письмовій формі мають дати відповідь невеликого обсягу у вільному стилі, яка відобразить погляди автора на питання, що розглядається.

5 балів: наявність однієї-двох тез та аргументів на їх користь, логічного взаємозв'язку між тезами та аргументами, правильна мова викладення, наявність висновку.

4 бали: наявність однієї-двох тез та аргументів на їхню користь, незначні помилки логічного характеру між наведеною тезою та аргументами, незначні помилки у мові викладення, наявність висновку.

3 бали: відсутність ключової тези, або невідповідність аргументів висунутим тезам, наявність орфографічних та/або граматичних помилок.

2 бали: відсутність ключових тез, відсутність переконливих аргументів на користь тез, значна кількість орфографічних та/або граматичних помилок.

1 бал: неструктурованість роботи, відсутність тез та аргументів, велика кількість орфографічних та/або граматичних помилок.

Незалежно від результатів поточного контролю кожен студент має право виконувати підсумкову комплексну контрольну роботу за дисципліною, яка містить завдання, що охоплюють дисциплінарні результати навчання.

Підсумкове оцінювання (якщо здобувач	Підсумковий контроль за дисципліною відбувається письмово шляхом надання відповідей на питання у формі тестів, відкритих питань, кейсів.
---	--

<p>вищої освіти набрав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку)</p>	<p>Кількість балів за кожне питання наведена у екзаменаційних білетах. Відповіді на питання оцінюються шляхом співставлення з еталонними відповідями. Максимальна кількість балів за підсумкову контрольну роботу: 100</p>
--	--

7.3. Критерії оцінювання елементів підсумкового контролю:

Критерії оцінювання **відкритих письмових контрольних питань**:

Відкрите питання – 1 правильна відповідь оцінюється в 30 балів причому:

30 балів – відповідність еталону, наведення прикладів, доповнення еталону інформацією з додаткової літератури з посиланням на неї, правильна мова викладення матеріалу.

25 балів – відповідність еталону, правильна мова викладення матеріалу.

20 балів – відповідність еталону, несуттєві змістовні помилки, помилки в граматиці та/або орфографії, мовленні.

15 бали – зміст відповіді має стосунок до предмету запитання, проте не відповідає еталону, містить граматичні, орфографічні, мовленнєві помилки, які ускладнюють розуміння відповіді або викривляють зміст повідомлення.

10 балів – наявність відповіді, яка не відповідає еталону, та/або не має стосунку до предмету запитання, містить суттєві граматичні, орфографічні, мовленнєві помилки, які ускладнюють розуміння тексту або викривляють зміст повідомлення.

7.4. Критерії оцінювання кейсів:

У підсумку за розв’язання кейсу можна отримати максимально 10 балів, додавши такі складові:

Ідентифіковано проблему, якій присвячено кейс – **2 бали**;

Описано проблему (пояснено її сутність, негативні наслідки) – **2 бали**;

Наведені аргументи, на які можна посперечатися під час вирішення проблеми – **2 бали**;

Зроблено висновок та знайдено рішення проблеми кейсу на основі змістовних аргументів, пов’язаних із посиланням на отримані теоретичні знання – **4 бали**.

8. Політика курсу

8.1. Політика щодо академічної доброчесності. Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства),

фабрикації (вигадування даних чи фактів) що можуть використовуватися в освітньому процесі. Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням «Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка»». http://www.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/System_of_prevention_and_detection_of_plagiarism.pdf.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

8.2. Комунікаційна політика.

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка один раз на тиждень (щонеділі) поштової скриньки на Office365 та відвідування групи дисципліни у Microsoft Teams.

<https://www.facebook.com/ManagementDepartmentOfNTU> Рекомендуємо створити профілі та підписатися на сторінки кафебри менеджменту у Facebook.

Протягом тижнів самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є робота у рамках дисципліни дистанційно у додатку Microsoft Moodle (www.do.nmu.org.ua).

Усі письмові запитання до викладача стосовно дисципліни мають надсилатися на університетську електронну пошту або до групи в Teams.

8.3. Політика щодо перескладання.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

8.4. Відвідування занять.

Для здобувачів вищої освіти денної форми відвідування занять є обов'язковим.

Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності.

Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту.

Якщо здобувач вищої освіти захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи.

Здобувачу вищої освіти, чий стан здоров'я є незадовільним і може вплинути на здоров'я інших здобувачів вищої освіти, буде пропонуватися залишити заняття (така відсутність вважатиметься пропуском з причини хвороби).

Оцінки неможливо отримати під час консультацій або інших додаткових годин спілкування з викладачем. За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна

мобільність) навчання може відбуватись дистанційно - в онлайн-формі, за погодженням з викладачем.

8.5. Політика щодо оскарження оцінювання. Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

8.6. Бонуси. Здобувачі вищої освіти, які регулярно відвідували лекції (мають не більше двох пропусків без поважних причин) та мають написаний конспект лекцій отримують додатково 2 бали до результатів оцінювання до підсумкової оцінки.

8.7. Участь в анкетуванні. Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувачам вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (Microsoft Forms Office 365), які буде розіслано на ваші університетські поштові скриньки. Заповнення анкет є важливою складовою вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни.

9. Методи навчання

Під час лекцій та практичних занять будуть застосовані такі методи навчання:

Пояснення. Тлумачення понять, явищ, принципів, термінів тощо, переважно під час викладання нового матеріалу.

Інструктаж. Надання алгоритму дій для виконання поставленого завдання.

Діалог. За допомогою запитань викладач мотивуватиме здобувачів вищої освіти до відтворення набутих знань, формування самостійних висновків і узагальнень на основі засвоєного матеріалу.

Навчальна дискусія, дебати. Це обговорення важливого питання, обмін думками між здобувачами вищої освіти та/або викладачем, спрямовані не лише на засвоєння нових знань, а й на створення емоційно насиченої атмосфери, яка б сприяла глибокому проникненню в істину.

Ілюстрування. Застосування презентацій, відео та іншого медіа-контенту для підкріплення матеріалу, який пояснюється, обговорюється або завдань, які виконуються.

Самостійне спостереження (навчання, дослідження). Це безпосереднє самостійне сприймання явищ дійсності у процесі навчання.

Письмові та усні контрольні завдання. Самостійна концентрація та відтворення отриманих знань та навичок в умовах обмеженого часу та джерел інформації.

Кейси. Пошук проблемної ситуації реальної діяльності підприємства, через яку спостерігається негативний ефект, та обґрунтування оригінального її

рішення, спираючись на відомі факти або необхідність отримання додаткової інформації.

Для заохочення обміну ідеями та вільного мовлення в умовах навчання один в одного використовуються методи:

Виступ. Питання навколо певної тем обговорюється у групах і потім оприлюднюється з подальшою дискусією.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.org>.
2. Офіційний сайт Світової організації торгівлі. URL: <http://www.wto.org>.
3. EU to set up Western Balkans regional economic area. URL: <https://seenews.com/news/eu-to-set-up-western-balkansregional-economic-area-571590#sthash.faY7fHID.dpuf>.
4. European economic integration index in eastern partnership. URL: <http://pfirs.org/produkti/book/30-european-economicintegration-index-in-eastern-partnership/3-produkti.html>.
5. Європейський Союз (ЄС) – European Union (EU). URL: Режим доступу: <http://www.eu.com>.
6. Інформаційна система ЄС – European Community Information Service. URL: <http://www.europa.eu.int>.
7. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору): Закон України від 7 лют. 2019 р. № 2680-VIII. URL : https://ips.ligazakon.net/document/view/t192680?an=8&ed=2019_02_07.
8. Козак Ю.Г. Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях [текст] підруч. / Ю.Г. Козак. К.: Центр учбової літератури, 2017. 228 с.
9. Геєць В.М. Економіка України: ключові проблеми і перспективи. *Економіка і прогнозування*, 2016. № 1. С. 7–22.
10. Мельник Т.М., Конрад Ю.В. Сутність та галузеві особливості міжнародної виробничої інтеграції національних підприємств. *Економічний простір*, 2015. № 95. С. 26-39.
11. Чужиков В.І. Зона вільної торгівлі України та ЄС: аналіз потенційних наслідків. *Стратегічні пріоритети*, 2016. №1(38). С. 106-111.

11. Передумови вивчення дисципліни

Перед вивченням дисципліни передбачається, що на попередньому рівні освіти вже здобуті такі результати навчання:

Назва дисципліни	Здобуті результати навчання
Ф2 Менеджмент Ф10 Фінанси підприємств Ф15 Маркетинг Ф18 Логістика та управління ланцюгами постачання Ф21 Зовнішньоекономічна діяльність	Р5 Описувати зміст функціональних сфер діяльності організації
Ф2 Менеджмент Ф10 Фінанси підприємств Ф15 Маркетинг Ф25 Управління міжнародними комерційними операціями	Р6 Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень
Б3 Мікроекономіка Б4 Макроекономіка Ф10 Фінанси підприємств Ф15 Маркетинг Ф18 Логістика та управління ланцюгами постачання Ф21 Зовнішньоекономічна діяльність Ф25 Управління міжнародними комерційними операціями	Р8 Застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації
Ф2 Менеджмент Ф5 Ділові комунікації Ф10 Фінанси підприємств Ф15 Маркетинг	Р9 Демонструвати навички взаємодії, лідерства, командної роботи
Ф2 Менеджмент Ф5 Ділові комунікації	Р11 Демонструвати навички аналізу ситуації та здійснення комунікації у різних сферах діяльності організації
33 Іноземна мова професійного спрямування (англійська/німецька/французька) Ф2 Менеджмент Ф5 Ділові комунікації Ф6 ділова іноземна мова	Р13 Спілкуватись в усній та письмовій формі державною та іноземною мовами
Ф18 Логістика та управління ланцюгами постачання Ф25 Управління міжнародними комерційними операціями	СР19 Планувати та здійснювати національні та /або міжнародні комерційні операції, у тому числі й логістичні, забезпечуючи ефективне управління ланцюгами постачань